

MOA ERIKSSON SANDBERG

SIDAN 1

Mytiska väsen – Näcken

Lärarmaterial

VAD HANDLAR BOKEN OM?

Förr i tiden trodde man på det nordiska sagoväsendet näcken. Han bodde vid vattnet och hade långt och trassligt hår. Man trodde att näcken kunde förtrolla människor med sin vackra musik för att sedan dränka dem. Men pass på, näcken kan vara svår att känna igen eftersom han kan förvandla sig till vad som helst.

LGR22 CENTRALT INNEHÅLL SOM TRÄNAS

- Olika former av samtal. Att lyssna aktivt, ställa frågor, uttrycka tankar och känslor samt resonera och argumentera i olika samtalssituationer. (SV åk 4–6)
- Gemensam och enskild läsning. Strategier för att förstå och tolka ord, begrepp och texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, både det direkt uttalade och sådant som är indirekt uttryckt. (SV åk 4–6)
- Sammanfattning av texter. (SV åk 4–6)

ELEVERNA TRÄNAR FÖLJANDE FÖRMÅGOR

- Formulera sig och kommunicera i tal och skrift.
- Läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften.

LGRA22 CENTRALT INNEHÅLL SOM TRÄNAS

- Sakprosatexter för barn och unga. Beskrivande, förklarande och instruerande texter och hur deras innehåll kan organiseras. (SV åk 4–6)
- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. (SV åk 4–6)
- Olika former av samtal. Att lyssna aktivt och ställa frågor. (SV åk 4–6)

ELEVERNA TRÄNAR FÖLJANDE FÖRMÅGOR

- Formulera sig och kommunicera i tal och skrift.
- Läsa och reflektera över skönlitteratur och andra texter.

MINA ORD, DINA ORD

1. Dela ut ett papper till varje elev som är delat i två spalter. I den ena spalten ska rubriken vara *Mina ord* och i den andra spalten ska rubriken vara *Dina ord*.
2. Sätt en timer på cirka 3 minuter.
3. Låt eleverna enskilt välja ut ord ur boken som de skriver i spalten *Mina ord*. Några elever fyller hela spalten med ord och några kanske endast skriver fem ord.
4. När tiden är ute går eleverna runt i klassrummet och frågar en klasskamrat:
Elev A: "Hej, vad har du skrivit för ord?"
5. Elev B läser upp sina ord. Om det är något ord som elev A inte har skrivit så skriver hen upp det i spalten *Dina ord*. Sedan läser elev A sina ord för elev B och elev B skriver upp nya ord.
6. Antingen går eleverna runt och samlar ord tills spalten med *Dina ord* är full eller så sätter ni timern på 5–7 minuter, beroende på gruppens storlek.
7. Gemensamt går ni igenom vilka "nya ord" eleverna har hittat under *Dina ord*.

Mina ord:	Dina ord:
-----------	-----------

SPRINGDIKTAMEN

Förbered: Skriv meningar på lappar som är tagna från boken. Det kan vara bra att börja med cirka 8 meningar.

Exempel på meningar:

Näcken var ett nordiskt väsen.

Han satt ofta på en sten i vattnet.

Näcken spelade fiol och dragspel.

Näckabett är ett smärtande sår från näcken.

Hans hår är trassligt och långt.

Näcken förtrollade människor med sin musik.

Bäckhästen dränkte barn som satt på hans rygg.

Näckrosor användes för att locka människor till vattnet.

1. Gå igenom lapparna med eleverna. Vad står det?
2. Sätt upp lapparna utspritt i kapprummet/grupprummet.
3. Dela in eleverna i par. En ska vara skrivare och en springare.
4. Sätt en timer på cirka 4 min.
5. När tiden startar ska springaren springa ut i korridoren, läsa en mening, och springa in till skrivaren och säga den.
6. Välj om skrivaren skriver på papper, dator eller Ipad. När skrivaren har skrivit klart meningen springer springaren ut igen i korridoren och letar upp en ny mening.
7. När tiden är ute går ni igenom hur många korrekta meningar varje par har lyckats hinna med att skriva och vilka.

Fortsättning: Man kan sedan byta roller så att skrivaren får vara springare och tvärtom.

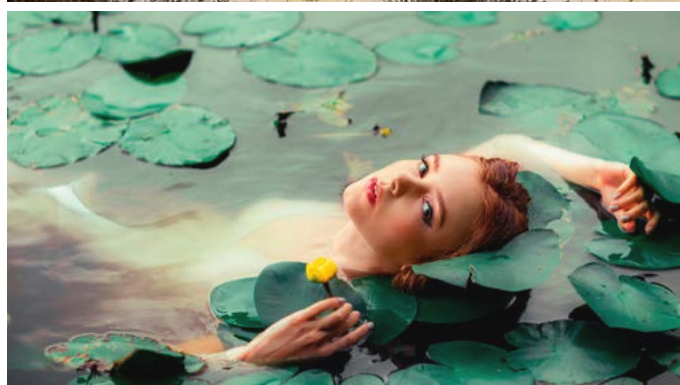
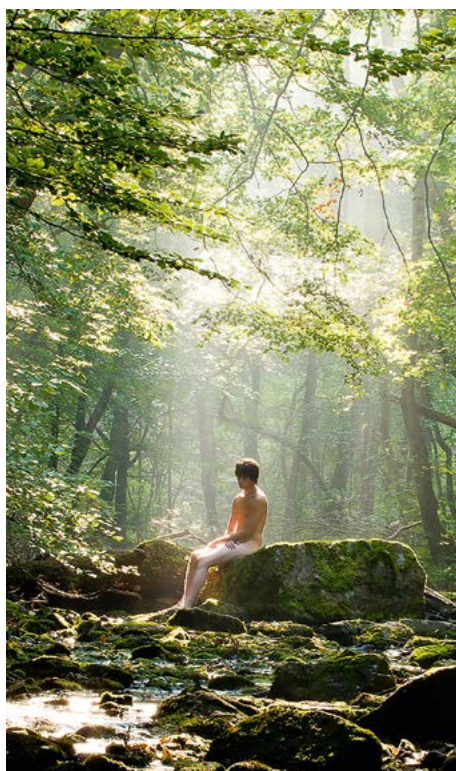
MÖTAS PÅ MITTEN

1. Dela in eleverna i grupper, 4 elever i varje grupp.
2. Dela ut ett mötas på mitten-papper (ett papper som är delat i fyra rutor och en stor ruta i mitten) till varje grupp.
3. Sätt eventuellt en timer på cirka 5 minuter.
4. Eleverna får var sin ruta på pappret, ruta 1–4. De ska enskilt skriva vad de kommer ihåg från boken.
5. Efter 5 minuter diskuterar gruppen vad de har skrivit i sina rutor.
6. Nu ska de gemensamt välja ut vad de vill skriva i ruta 5. Vad har vi skrivit som är gemensamt? Är det något som är extra viktigt att ha med?
7. När alla grupper är klara redovisar grupperna för klassen.

FRUSEN TID

Eleverna ska skriva text till en bild, gärna en bild från boken *Näcken*. Förklara att ett foto är "frusen tid", det vill säga det hände något innan bilden togs, det händer något just när bilden tas och det kommer att hända något när bilden är tagen.

1. Be eleverna att skriva en text till bilden, där de fantiserar ihop en historia om vad som hände, vad som händer och vad som kommer att hända.
2. Sätt upp bilderna i klassrummet och be eleverna läsa sina berättelser. Här kan man låta flera elever få samma bild. Det blir då flera olika berättelser om samma motiv och det är lite extra spännande.

FACIT

LÄSFÖRSTÅELSE

Frågor på raden (Du hittar svaret på raden, direkt i texten.)

1. Vad gör näcken om han får tag på dig?
Han drar ner dig i vattnet.
2. Hur är näckens hår?
Det är långt och trassligt.
3. Vad är näcken?
Ett manligt, nordiskt sagoväsen.
4. Var bor näcken?
Han bor vid vattnet, exempelvis vid en sjö, damm eller bäck.
5. Vad trodde man förr att näcken gjorde?
Man trodde att han förtrollade människor med sin vackra musik för att dränka dem.
6. Varför läste man sagor om näcken för barn förr i tiden?
För att skrämma dem så att de inte gick nära vattnet.
7. Vad kan näcken förvandla sig till?
Till exempel till ett barn, en fin herre, ett djur eller en sak.
8. Vad betyder det gamla ordet näcken?
Det betyder bada eller tvätta.
9. Vad betyder ordet näck idag?
Det betyder att vara naken.
10. Vad är näckabett?
Det är ett bett från näcken som ger en sjukdomar och sår som aldrig läker.
11. Vilka instrument kan näcken spela?
Han kan spela fiol, dragspel, harpa eller flöjt.
12. Vad kan näcken få att dansa förutom människor?
Möbler, tallrikar, bestick och hela rum.
13. Vad kan näcken göra på fester?
Spela så att folk blir förtrollade och inte kan sluta dansa.

14. Vad gör näcken för att få sällskap?
Han drar ner människor till sitt rike på sjöbotten.
15. Varför fortsätter näcken att vara ensam?
Människorna drunknar i vattnet.
16. Vad skulle man göra förr i tiden om man ville bli bra på att spela fiol?
Man skulle gå till älven tre torsdagar i rad och den tredje torsdagen skulle man offra tre droppar blod eller en svart katt.
17. Varför är näckrosor döpta efter näcken?
Man trodde att näcken använde dem för att locka ner människor i djupet.
18. Vem är bäckhästen?
Det är en släkting till näcken.
19. Vad händer när bäckhästens rygg är full av barn?
Hästen störtar ner i vattnet och dränker alla.
20. Vad är kelpien?
Det är en svart häst, ett väsen, som kan förvandla sig till människa.
21. Hur kan man skydda sig mot näcken?
Genom att ha med sig ett kors.
22. Vad kan man säga för att bryta trolldomen?
Man kan säga "Jesu kors", näckens namn eller "God dag herr Näck".
23. Varför är det bra att sticka en kniv i stranden eller spotta framför sig?
Det skyddar mot näcken.
24. Vad är skrock?
När man tror att vanliga händelser kan vara magiska.
25. Vem har gjort den mest kända målningen av näcken?
Det har Ernst Josephson.

Frågor mellan raderna

(Du måste tänka efter när du har läst texten. Genom ledtrådar i texten hittar du svaret.)

26. Varför är näcken ofta sorgsen?
Han saknar själ och kan aldrig komma till himlen.
27. Hur många år är det sedan Ernst Josephson målade näcken?
Det är cirka 141 år sedan.

28. Var hänger Ernst Josephsons tavla?

Den hänger på Nationalmuseum i Stockholm.

Frågor bortom raderna (Fundera och ge ett eget svar.)

29. Tycker du det är rätt att skrämma barn genom att läsa sagor om näcken? Motivera.

Eget svar.

30. Om du var näcken, vad skulle du vilja förvandla dig till?

Eget svar.

31. Vad innebär det att sakna en själ?

Eget svar.

PARA IHOP ORD MED RÄTT FÖRKLARING

Para ihop varje ord med rätt förklaring. Allt finns i boken så ett tips är att hitta ordet i boken och läsa meningen där ordet står. Då kanske du kan få en ledtråd till ordet.

Fyll i rätt siffra i respektive ruta eller skriv ut och dra streck.

1. Näcken	3	Att vara naken.
2. Näckabett	1	Ett manligt, nordiskt sagoväsen.
3. Näck	2	Skadad av näckens magi.
4. Musiker	5	Den del av människan som lever vidare efter sin död.
5. Själ	10	Skydd mot näcken.
6. Offra	6	På tredje dagen gav man några droppar blod eller en svart katt.
7. Spelman	8	Blommor med långa stjälkar som lever i sjöar och dammar.
8. Näckrosor	9	Dränkte barn som satt på ryggen.
9. Bäckhästen	7	Musiker som spelar folkmusik.
10. Kors	4	Spelar fiol, dragspel, harpa och flöjt.

SANT ELLER FALSKT

Skriv S i rutan om det är sant och F i rutan om det är falskt.

En skada av näckens magi kallas näckabett.

S

Trummor är ett instrument som näcken ofta spelar.

F

Fiolen skyddar mot näcken.

F

Näckens hår är långt och trassligt.

S

Näcken vill dra ner människor i vattnet.

S

Näcken är ett snällt väsen som vill att folk ska lyssna på hans musik.

F

Ibland förvandlar näcken sig till ett djur.

S

Näcken har många släktingar runt sig.

F

LUCKTEXT

Skriv orden som saknas i texten. Använd orden i rutan.

Näcken är ett manligt, nordiskt väsen.

Näcken betyder bada eller tvätta.

Näckabett är en plötslig smärta från näckens magi.

Han spelar ofta instrument som fiol och dragspel.

Den del som lever vidare efter döden kallas för själ.

Den tredje natten skulle man offra tre droppar blod.

Näckrosor är blommor med långa stjälkar som växer i sjöar.

Bäckahästen var ett slags släkting till näcken.

Ett kors skyddar mot näcken.

Bäckahästen dränkte barn som satt på hans rygg.

Näcken kunde få möbler och tallrikar att dansa.

blod	bäckahästen
bada	dränkte
väsen	själ
näckrosor	tallrikar
smärta	kors